

παρουσίαση-απόδοση: Belica-Antonia Kubareli

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Χαρούκι Μουρακάμι (1949) σπούδασε θέατρο στο πανεπιστήμιο του Τόκιο και εκεί γνώρισε τη μετέπειτα γυναίκα του. Επί οχτώ χρόνια διατηρούσε με τη γυναίκα του ένα καφέ-τζαζ κλαμπ και είναι ακόμη μανιακός συλλέκτης δίσκων τζαζ και ροκ μουσικής. Γενικά λατρεύει την αμερικανική κουλτούρα και όπως λέει αυτό οφείλεται στο ότι οι γονείς του δίδασκαν ιαπωνική λογοτεχνία και είχε την τυπική κόντρα πατέρα-γιου.

Απέρριπτε την ιαπωνική λογοτεχνία, τέχνη και μουσική από νεαρός, και ταυτιζόταν κυρίως με τον έξω κόσμο μέσω των χολιγουντιανών ταινιών, της ξένης μουσικής και των φτηνών αγγλικών βιβλίων που έβρισκε στα παζάρια. Θεωρεί ότι το τέλειο μυθιστόρημα θα ήταν ένα μείγμα Ρέιμοντ Τσάντλερ και Ντοστογιέφσκι, κι ελπίζει να το γράψει ο ίδιος. Επίσης έχει μεταφράσει στα ιαπωνικά Κάρβερ, Ίρβινγκ, Τιμ Ο'Μπράιαν, Φιτζέραλντ και πολλούς άλλους, γιατί πιστεύει ότι η χώρα του έχει πολύ κλειστούς λογοτεχνικούς ορίζοντες. Μεταφράζει για να βρίσκεται σε συστηματική επαφή με την αγγλόφωνη λογοτεχνία ώστε να μπορεί να αυτοδιορθώνεται, όπως δηλώνει.

Αποφάσισε να γίνει συγγραφέας στα είκοσι εννέα του, παρακολουθώντας έναν αγώνα μπέιζμπολ, κι έγραψε τις πρώτες σελίδες στα αγγλικά κι έπειτα τις μετέφρασε στα ιαπωνικά για να σιγουρέψει ότι είχαν ειρμό και ρυθμό. Στα δύο πρώτα του μυθιστορήματα κρατούσε ακόμη το μαγαζί του και όταν βεβαιώθηκε ότι μπορούσε να ζήσει απ' τα πνευματικά δικαιώματα, συμφώνησε με τη γυναίκα του να το κλείσουν. Επέλεξε και μετέφρασε τις αναφορές που ακολουθούν ανάμεσα σε αμέτρητες συνεντεύξεις και διαλέξεις του συγγραφέα.

ΓΙΑ ΤΟ ΓΡΑΨΙΜΟ

«Αν οι φράσεις δεν έχουν τον σωστό ρυθμό, κανείς δε θα τις διαβάσει. Οι πραγματικοί διανοούμενοι, οι έξυπνοι, δεν έχουν ανάγκη το γράψιμο. Θέλει πολύ χρόνο. Όμως εγώ το έχω ανάγκη για να μάθω ποιος είμαι και τι σκέφτομαι. Δε θεωρώ τον εαυτό μου καλλιτέχνη. Δε μου πάει αυτή η λέξη. Είμαι απλώς ένας άνθρωπος που μπορεί να γράφει, κάνω μια δουλειά και προσπαθώ να την κάνω καλά».

Όπως λέει συχνά στις διαλέξεις του στο εξωτερικό προς υποψήφιους συγγραφείς: «Είτε γράφετε μουσική είτε πρόζα, μυθιστόρημα, ποίημα, το πιο βασικό είναι ο ρυθμός. Το στιλ πρέπει να είναι καλό, φυσικό, να ρέει, αλλιώς δε θα σας διαβάσουν. Έμαθα τη σημασία του ρυθμού απ' τη μουσική, κυρίως την τζαζ. Ακολουθεί η μελωδία, που στη λογοτεχνία σημαίνει η κατάλληλη συγκρότηση των λέξεων, ώστε η φράση να βγαίνει ρυθμικά. Αν οι λέξεις βγαίνουν απλά και όμορφα, πάτε καλά. Έπειτα είναι η αρμονία, η εσωτερική ψυχική ηχητική που υποστηρίζει τις λέξεις. Και μετά έρχεται το αγαπημένο μου: ο ελεύθερος αυτοσχεδιασμός. Η ιστορία βγαίνει σαν από κάποιο μουσικό πηγάδι. Και τέλος, κάτι που ίσως να είναι και το πιο σημαντικό: η έξαρση που βιώνεις όταν ολοκληρώνεις τη δουλειά σου, δίνεις την παράστασή σου, ας πούμε, και η αίσθηση ότι πέτυχες να φτιάξεις κάτι με νόημα και πρωτοτυπία. Κι αν όλα πάνε καλά και συνδυάζονται, θα μοιραστείς αυτή την έξαρση με τους αναγνώστες. Οι αφηγήσεις, οι ιστορίες είναι πολύ σημαντικές για μένα. Δε με νοιάζουν οι θεωρίες. Δε με νοιάζει το λεξιλόγιο. Αυτό που μετράει για μένα είναι να έχει αξία η ιστορία, η αφήγηση».

ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟ

«Ποια είναι η πιο σημαντική ιδιότητα του πεζογράφου; Είναι προφανές: το ταλέντο. Όσο ενθουσιασμό και προσπάθεια κι αν βάλεις στο γράψιμο, αν σου λείπει εντελώς το λογοτεχνικό ταλέντο, ξέχνα το γράψιμο. Το ταλέντο δεν είναι απλώς ένα ποιοτικό προαπαιτούμενο, είναι μια αναγκαιότητα – αν δεν υπάρχει βενζίνη, δεν τρέχει ούτε το καλύτερο αυτοκίνητο. Ωστόσο το πρόβλημα με το ταλέντο είναι ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί να ελέγξει ούτε την ποσότητα ούτε την ποιότητα. Μπορεί να διαπιστώσεις ότι δε διαθέτεις αρκετή ποσότητα και να θες να το αυξήσεις, ή να προσπαθήσεις να κάνεις οικονομία ταλέντου, όμως ούτε το ένα ούτε το άλλο γίνονται έτσι απλά. Το ταλέντο έχει δικό του μυαλό και φορτίζει όποτε θέλει, κι άμα στραγγίξει, στράγγιξε. Φυσικά υπάρχουν κάποιοι, όπως ο Σούμπερτ, ο Μότσαρτ ή λιγοστοί ποιητές όπως ο Ρεμπό που, επειδή πέθαναν απίστευτα νωρίς, έγιναν θρύλοι, αλλά δεν ισχύουν αυτά για την πλειονότητα».

ΕΣΤΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΟΧΗ

«Αν με ρωτούσαν ποια είναι η δεύτερη πιο σημαντική ιδιότητα μετά το ταλέντο, πάλι η απάντηση είναι εύκολη: εστιασμός. Η ικανότητα να συγκεντρώσεις όλα σου τα ταλέντα, όσο περιορισμένα κι αν είναι, σ' αυτό που είναι σημαντικό τη συγκεκριμένη στιγμή. Χωρίς εστιασμό δε θα πετύχεις τίποτε αξιόλογο, ενώ αν τα καταφέρεις να εσιτιάσεις, ίσως να ισοσταθμίσεις τις ανισότητες του ταλέντου σου ή ακόμα και την έλλειψή του. Προσωπικά συγκεντρώνομαι κάθε πρωί για τρεις με τέσσερις ώρες. Κάθομαι στο γραφείο μου και εστιάζω απόλυτα σ' αυτό που γράφω. Ο συγγραφέας κάθεται ώρες στην καρέκλα του. Όποιος δεν έχει υπομονή, μη διανοηθεί να γράψει, ειδικά μυθιστόρημα. Δουλεύω καθημερινά τέσσερις με πέντε ώρες, κι ας πετάξω όλες τις σελίδες που έγραψα, μόλις τις ξαναδιαβάσω. Έμαθα να αντέχω τον εαυτό μου, να αντέχω τη σιωπή, να ακούω τις φωνές μέσα μου. Δε βλέπω τίποτ' άλλο, δε σκέφτομαι τίποτ' άλλο. Δεν υπάρχει υποκατάστατο ή υπεκφυγή για το μυθιστοριογράφο. Μόνο πολλή, σκληρή δουλειά. Αν κάποια μέρα δε μου βγει τίποτα, τρέχω».

ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Στα βιβλία του, όπως λέει ο ίδιος, οι γυναίκες είναι το ενδιαμέσο και η λειτουργία τους είναι να γίνει κάποια πράξη μέσω της γυναίκας. Οι πρωταγωνιστές του καθοδηγούνται με κάποιους τρόπους απ' το θηλυκό ενδιάμεσο και η γυναίκα τούς δείχνει το δρόμο.

«Θεωρώ τον έρωτα, το σεξ ως κάποιου είδους ψυχική δέσμευση. Αν το σεξ είναι καλό, κλείνει τις πληγές σου και ζωντανεύει τη φαντασία σου. Γίνεται ενός είδους πέρασμα σε μια ανώτερη σφαίρα, σε κάτι καλύτερο. Ουσιαστικά, στα βιβλία μου οι γυναίκες είναι οι προάγγελοι του επερχόμενου κόσμου. Γι' αυτό έρχονται πάντα στον πρωταγωνιστή των βιβλίων μου και δεν πάει αυτός στη γυναίκα. Ο άντρας, για μένα, δεν μπορεί να έχει αυτή την επιλογή, ούτε στη ζωή ούτε στα βιβλία μου».

Η γυναίκα του είναι ο πρώτος αναγνώστης των έργων του και σέβεται απόλυτα τη γνώμη της, όσο κι αν συχνά τον πικραίνει γιατί του λέει καθαρά και ξάστερα την αλήθεια. Πιστεύει ότι οι άνθρωποι μπορούν να βρουν το έτερον ήμισυ και να μοιράζονται με τη γυναίκα ή τον άντρα τους όσο περισσότερα μπορούν, αλλά να σέβονται απόλυτα ο ένας τη διαφορετικότητα του άλλου.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ

«Ο πρωταγωνιστής μου σχεδόν πάντα πιάνεται ανάμεσα στον πνευματικό κόσμο και τον πραγματικό. Στον πνευματικό κόσμο, οι γυναίκες –και οι άντρες– είναι ήσυχoi, έξυπνοι, σεμνοί. Σοφοί, δηλαδή. Στον ρεαλιστικό κόσμο, οι γυναίκες είναι πολύ δραστήριες, κωμικές, με θετική άποψη για τη ζωή. Έχουν χιούμορ. Οι άντρες είναι χαμένοι, απορρυθμισμένοι, χρειάζονται και τη φαντασίωση και την πραγματικότητα, αλλά παραπαίουν. Το μυαλό του

πρωταγωνιστή κόβεται ανάμεσα σε δύο εντελώς διαφορετικούς κόσμους και δεν ξέρει ποιον να διαλέξει. Αυτό είναι το κύριο θέμα των βιβλίων μου. Κι αυτή είναι και η δική μου άποψη για τη ζωή. Συνεχώς παζαρεύουμε ανάμεσα σε δύο κόσμους. Έχω μέσα μου έναν κόσμο εντελώς παράλογο κι έναν εντελώς προσγειωμένο. Και αλληλοσυμπληρώνονται. Με τη βοήθεια και την ώθηση της γυναίκας».

ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΕΞΙΜΟ

Επειδή το γράψιμο σημαίνει «υπερβολικά καθιστική ζωή», άρχισε να τρέχει και τώρα πια έχει συμμετάσχει σε αμέτρητους μαραθώνιους. Έτσι, το γράψιμο και η δημιουργικότητα συνδέθηκαν αναπόσπαστα. Καθώς συζητά για την εξέλιξη της καριέρας του στο τρέξιμο, απ' τον πρώτο του μαραθώνιο στον υπερμαραθώνιο των 99 χιλιομέτρων, κάνει συνεχώς συσχετισμούς ώστε να εξηγήσει πώς η αθλητική του εμπειρία επηρέασε τη συγγραφική πρακτική και τούμπαλιν.

«Για μένα η δημιουργική διαδικασία είναι άλλο ένα σπορ και θέλει καθημερινή εξάσκηση με σύστημα και αφοσίωση».

Κοιμάται κάθε μέρα στις δέκα και σηκώνεται στις τέσσερις με πέντε τα ξημερώματα περιμένοντας να έρθει η μούσα. Αν δεν έρθει, βγαίνει κι αρχίζει την προπόνηση.

«Τα περισσότερα που έμαθα για το γράψιμο προέρχονται απ' το τρέξιμο. Παίρνω πρακτικά, σωματικά μαθήματα. Πόση ξεκούραση χρειάζομαι και πότε το παρατραβάω; Πόσο μπορώ να σπρώξω τον εαυτό μου; Μέχρι πού μπορώ να τραβήξω κάτι και να διατηρεί την αξιοπρέπεια και τη συνοχή του; Πότε γίνομαι ξεροκέφαλος και ανελαστικός; Πόση επίγνωση του έξω κόσμου χρειάζομαι και πόσο πρέπει να συγκεντρωθώ στον εσωτερικό μου κόσμο; Ως ποιο βαθμό να εμπιστεύομαι τις ικανότητές μου και πότε να με αμφισβητήσω; Ξέρω ότι αν δεν είχα γίνει δρομέας αποστάσεων μόλις άρχισα να γράφω, η συγγραφική δουλειά μου θα ήταν εντελώς διαφορετική. Πόσο και πώς; Δεν ξέρω, αλλά σίγουρα κάτι θα ήταν αλλιώς».

ΟΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

«Δεν κάνω παρέα με κανένα συγγραφέα και δε γνωρίζω ούτε τα πρόσωπα αρκετών. Όχι επειδή είμαι σνομπ, απλώς δεν έχω λόγους. Όμως διαβάζω τα έργα τους και όσα μου αρέσουν τα μεταφράζω. Πάντως δεν έχω αλληλογραφία με κανέναν, δε θεωρώ τον εαυτό μου καλλιτέχνη κι έτσι δεν έχω κανένα λόγο να δημιουργώ τέτοιου είδους φιλίες. Ωστόσο, προσπαθώ να διατηρώ σταθερή επαφή με τους μεταφραστές μου ανά τον κόσμο και τώρα πια ελάχιστοι είναι και φίλοι μου. Πάντως, οι φίλοι μου στην Ιαπωνία είναι οι ίδιοι που είχα και στα είκοσί μου, και κυρίως η γυναίκα μου. Στο εξωτερικό όταν με πλησιάζουν συγγραφείς που συνήθως δεν αναγνωρίζω, δε μιλάω και τους ξεγελώ. Νομίζουν ότι μένω βουβός λόγω της χαρακτηριστικής ιαπωνικής σεμνότητας».

(Το νέο βιβλίο του Χαρούκι Μουρακάμι 1Q84 κυκλοφορεί σε μετάφραση της Μαρίας Αργυράκη, από τις εκδόσεις Ψυχογιός.)